

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАБАКА. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО.
— ЗА ОГЛАСЕ НАПЛАЋУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ ОВАКИ ПУТ.

МАКСИМ ЦРНОЈЕВИЋ.

Трагедија у 5 чинова, с певањем, написао др. Лаза Костић, за позорницу удесио А. Хаџић,
музика од А. Максимовића.

(Наставак.)

Милош.

Чудновато чељаде заиста,
Сукобиште од страсти жестоких!
Е'о из облака кад би сун'о гром,
Што у по лета сав се растони,
Па дрво, што га у мал' не смлави,
Љубавним жаром меко загрли.
Растужила ме; да л' сам дрво ја?
Освести се, Филето, прени се,
А чаша вина оправихе те; —
Полако само, хајде, хајде, хајд'!

(Подржавајући Филету оде полако шњоме.)

ПОЈАВА ТРЕЋА.

(Сликарица у дуждевом двору.)

Максим (сматра слике и говори):

Красота! Дивно! Марс и Венера!
Еракле, Кентаур, Дејанира, крв!
Па то вештина? То зар слава та?
Божанственога дара целеном
Псвијати срамоту животну?
Примамљив рај пред врати паклени,
Ил' испод пакла одабрани враг
Провидљивим стихаром оденут.
Је л' уметност живота поруга?
Па ту се наћи уздадох зар ја
Божанственога души мелема?
Бадава! Натраг у свет отрован!
На цедило га нисам пити рад,
Кад мора бити, чашу на искап! (Пође)
Ал' ко је ово? Завиди л' ми ко?
Ил' опет кака слика небеска,
Вештина зар? — Свеједно, невеста!

(Стане за један ступ, улази Анђелија и Милош.)

Анђелија.

Ев' овде ћеш, ев' овде, Максиме,
Запитљиву намирити ми жуд,
Тишину ту не узнемирује
Сватовске вреве бурни комешај!
Ох! Не глед' тужно тако, не гледај!
И пре сам пила ноћу ока твог,
Ал' грозав сјаше срца твога дан!
Зар прође дан, пресветли данче мој?
Јер ја тек видим сутон вечера!
Зар прође дан, ил' облак само црн
Заклања сунце жељној земљици?

Милош (за себе),

И право Иво рече, заиста!
Говориће ти, рече, лукаво
Времена можда прошла спомињућ'
О љубави што из потаје би,
О састанцима неким давнашњим,
Помишљајућ' улестите у њих;
Ђаволасте су, рече, Латинке!
Та обмана је само, обмана!
Ал' сласт је у њој недољива
Кад пола у сну некад виде ту,
На јави сад што гледам дивну чар —
Сањаричар сам ја, сањаричар!

Анђелија.

Не домишљај се тол'ко, не жал' ме,
Устежући горчину садању,
Док ја у прошлим сними сладујем;
Изреци је, изреци клету реч,
Мибином што нам ум одузима,
Ил' ону другу што узима век,
Ил' дуг дај век, ил' братак један нож,
Изреци само љубиш ли ме још?

Максим (иза ступа за себе.)

Мазало, да би мазало! Марс и Венера,
Вулкан и богови! Невештије вештине не
знам, него та млетачка што је. Венера је
поред све своје голотиње побожна дувна
спрам овако лепа урнека, што га имају
млетачки сликари. Ал' студије су мучне!
Истина!

Милош.

Не домишљаш се, створе смишљени,
У својој сласти колиг' носи јад,
Колики оков царска носи реч
У исповести: тебе љубим ја!

Максим (за себе.)

Ал' студија је мучна, заиста!

Анђелија.

Ти љубиш, је ли? Царска ли је реч?
Та просијак је, худи просијак,
Без царске пратње кад ми долази,
Што лепше сја, но сама царица!
Без погледа из лица милосна,
Без руке жељне топла притиска,

Без загрљаја, ох, без пољупца! —
Већ просијак је царска твоја реч,
Сирома, худ и гладан просијак!
Па тако бедно зар, ох, Максиме!

Максим.

Изволите сињора!

Анђелија.

Ко је то?

Прислушкујеш ли јаде, девере?

Максим.

Прислушкујем ли? Крупан им је глас!

Милош (за себе.)

Шта! Максим ту? И све је можда чуо?
Ох, хвала вама стари богови,
Што вечна миља неговасте плам,
Спасењу мом позајмите свој храм!
Сад могу рећи, рећи ћу му све,
Шат ових слика милостиви збор
Умекша побри жесток одговор!

(Говори с Анђелијом.)

(Наставиће се.)

НЕШТО О ДЕКЛАМАЦИЈИ.

Од како код нас добише маха „беседе“ и „села“, јако се почела неговати и декламација. На баш због тога не ће бити згорега, да о њојзи коју прозборимо. Код нас се много декламује, али на жалост сасма без укуса. Декламација сама по себи има свакако вредности. Она је оваплоћена појезија. Но и иначе њоме се човек може извезбати за беседника. Веле да је прошло време за појезију у нашем народу, али ја сам се уверио, нарочито код женскиња о противном. Та који је народ нанизао свежију киту песама од нашега? Појезија у друштву са силном живом речи — то је декламација. Појезија потиче из осећаја, а ко може човеков осећај живахније излити од самога човека? Појезија на хартији — то је дивна шећерна срчика, знаш, да је пуна сласти, али се у истини осладиш, тек кад је загризеш. Декламатор има двојаку дужност, да појима и схвати песника, и да га слушаоцима тако репродукује, да га и они тачно појимају. Колико

пута и не приметимо бујност мисли песникових, па их тек из декламације поцрпимо? Декламатор је посредник међу песником и публиком, па баш за то му је тежака положај. Обичној публици мора разумљиво представити бујну, величанствену машту песникову.

Но при свем том што је потезака задатак декламацији, ипак би се она могла боље однеговати. Крива је и наша друштвена навика, да се истина не трпи. На све стране је лажно тепање. Али то јако шкоди. Кад галантерија и уљудност према женском свету допушта рећи: „Госпођице, ви сте дивно обучени, само ова трачица, кад би мало више висила“, за што се не би могло рећи: „Госпођице, ви анђеоски декламујете, само да се овој или оној маленкости привикнете, или од ње одучите“? Јест, — ал' ми смо сувише „осетљиви“. Ко би се, тужан, усудио то изустити? Погледајмо толике извештаје са „села“ или „беседа“, све мислиш рајске декламације, а кад мало боље проучиш

целу ствар, видићеш да је пуко лажно „гурмахерско“ удварање. То нам много пречи те не можемо до ваљане декламације доћи. Често се заиста нађе одличан вештачки дар; само му још мало фали, али ко ће то да му каже, то не сме и не може изустити нико. Штета за такав гласни дар и жудњу за вештином! Шта одликује дилетанта од вештака? Критика — гајење и школа критике; не дар, јер често имају га обоје. Из овог разлога заиста похвалан је летошњи корак свесних београдских глумаца, који појмише важност критике по њих саме и с тога је јавно заискаше.

Можда ћете ме потсетити на то, да дилетанат има добар пример у вештини на позорници, па ту се може тумачењу осећаја привикнути. Ја признајем то, али цигло кад се тиче драматске појезије. Овој се може дилетанат од глумаца научити, ако претпоставимо, да има урођен добар укус, којим распознаје истинску вештину од лажне. Али сасвим је инако са декламавањем лирских и епских спегова, и баш највећа погрешка, којом нам дилетанти, тумачећи ваке осећаје, уши парају, лежи у томе, што већи део између њих познаје само позоришни начин представљања и тумачења те после само овај присподобљује свима врстама појезије. Па и сами глумци, који на позорници представљају изврсно, падају често као декламачи у ову погрешку. Не приметисте ли, како славна певачица из опере просту песмицу у концератској дворани опљени од нежне јој свежости кад се погрешно послужи грандијозним театарским маниром? Исто се деси и јунаку од кулиса, који нас је игром крупногласног Карла Мора изван себе довео, кад почне да декламује какву једноставну лирску песмицу или глатку романцу таким жестином, као да ће све да обори што је на земљи, у место да нам изнесе прижељкивање славујево. Развученим фреско-маниром у декламацији и патосом театарским, чему се на позорници привикао, уништи мијомир нежне,

благосећајне лирске песмице, и карикише рефлектовану глатку приповест. Нагласке драматичних страсти са својим звуцима, са својом стрмом изменом гласова пренесе он на поље елегичног јадиковања. Такав је глумац у стању публици исказати, како у јесен лишће пада са потмулим тужним звуцима, с погледом и покретом као кад представља оца, који је своје рођено дете тај час сахранио. Уздицај преврне у очајнички крик, преврће очима, грми, шапће и сред тихог шапата, као задушач боце шампањске, јурне јако ацентујисаним громким громогласним речима. Тако декламује глумац, који хоће да дође до јестивног признања у велике светине.

Главна је код нас погрешка, што се не увиђа, да лиричан спег изискује са свим други тон предавања него драматски, а овај опет другачије се изводи него песма, у којој се приповеда и описује. Но нека ми је допуштено, да своје мишљење још по нешто прецизније формулишем.

Може се десити, да је песник присутан, кад му се производ декламује, и кад му се мисли учинити почаст тиме, ако му се дело што грандијозније изводи, а овамо песник седи као на иглама и усиљеним смешкањем крије потајно страховање. Како то? Казаћу вам. Прва и најјача је жеља песникова, да га разумеју, да му мисли слушаоци лако и чисто, неосакаћено схвате, јер само тако могу имати утицаја на њих. Према овом првом изискивању песниковом да му се спег разговетно изведе, остаје му све друго у присенку и као вештачки луксуз, који има вредности, кад се оном главном приљуби, али где нема овог најглавнијег, ту се оскудица не да ничим залечити. Ја сам уверен, да је сваком песнику пријетније, кад му се стихови изнашају просто и једноставно, али и јасно, него блеском промишљене вештине а неразговетно. (Свршиће се.)

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

8. ПРЕДСТАВА

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 26. ДЕЦЕМБРА 1872.

У НОВОЈ ПОЗОРИШНОЈ ДВОРАНИ:

М И Л О Ш О Б И Л И Ћ .

ТРАГЕДИЈА У 5 ЧИНОВА, С ПЕВАЊЕМ, НАПИСАО ДР. ЈОВАН СУБОТИЋ.

О С О Б Е :

Цар Лазар	Лукић.
Југ Богдан	Соколовић.
Вук Бранковић	Суботић.
Милош Обилић	Недељковић.
Бановић Страхиња	Бошовић.
Мусић Стеван	* * *
Срђа Злопоглеђа	Рашић.
Милан Топлица	Сајевић.
Иван Косанчић	Станчић.
Бошко Југовић	Стенић.
Дворанин	Бунић.
Мурат, цар турски	Божовић.
Бајазит, његов син	Станчић.
Осман, велики везир	Пешић.
Јусуф-паша, везир	Марковић.
Мара Бранковићка	Ј. Сајевићка.
Вукосава Обилићка	Ј. Маринковићка.
Јевросима, дојиља вукосавина	Ј. Поповићева.
Јерина, дворанка марина	Ј. Хаџићева.

Више српских војвода, турских везира, паша, часника, гласника. — Збива се у Крушевцу и на Косову 1389.

Г. Ј. Сајевићка и А. Сајевић, чланови народног позоришта у Загребу, као гости.

Ко од наших претплатника жели своја места за ову представу задржати нека се изволи тога ради пријавити у позоришној писарници најдуже до 11 сахата пре подне.

Улазнице се продају у писарници позоришној (стану матичином) од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а после на каси.

У среду 27. децембра: „ВОЈНИЧКИ БЕГУНАЦ.“ Позоришна игра у 3 чина, с певањем, од Е. Сиглигетје, посрбио Р. Стратимировић.

БОЛУЈУ: Д. ТЕЛЧКИ, Н. ЗОРИЋ.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.